

Nr 172

Utlåtande i anledning av väckt motion rörande professur i funktionell rättsvetenskap.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 615) har hemställts, såvitt nu är i fråga, att Kungl. Maj:t måtte inkomma med förslag till en professur i förslagsvis ämnet funktionell rättsvetenskap vid universitetet i Lund, vilken som huvudsaklig uppgift skulle handha samlandet av materiel och vilken genom föreläsningar och forskning skulle söka främja ett bättre samspel mellan rättsreglerna och övriga sociala, ekonomiska och andra faktorer i det demokratiska och dynamiska samhällslivet, samt leda en utredning som syftar till att ändra utbildning, lag och rättstillämpning med hänsyn därtill.

Beträffande motiveringen för det gjorda yrkandet torde få hänvisas till motionen.

Över motionen har statsutskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från kanslern för rikets universitet efter hörande av de juridiska fakulteterna vid universitetet i Uppsala, Lund och Stockholm.

Kanslern för rikets universitet har överlämnat de från de juridiska fakulteterna infordrade yttrandena och hänvisat till vad i yttrandena anförts.

Juridiska fakulteten i Uppsala har anfört bland annat följande.

En funktionellt inriktad forskning tilldrager sig allt större uppmärksamhet i så gott som alla juridiska discipliner, om man därmed avser en forskning inriktad på att vetenskapligt undersöka på vad sätt rättsreglernas innehåll påverkas av andra sociala faktorer och vilken genomslagskraft rättsreglerna visa sig äga i samhällslivet. Det är enligt fakultetens mening av stor vikt, att en dylik forskning förekommer över hela det juridiska fältet och att denna uppgift icke betraktas såsom tillhörande en enda speciell lärostol. Detta utesluter emellertid självfallet icke, att sådan forskning kan vinna ytterligare stöd genom att de juridiska fakulteterna utrustas med särskilda professurer med rättssociologisk inriktning. Dessa professurers innehavare skulle då kunna vara specialister på tillvägagångssättet vid rättssociologiska fältundersökningar.

Vad nu beträffar motionärens konkreta förslag, uttalas i motionen, att den föreslagna professorn skulle »söka främja ett bättre samspel mellan rättsreglerna och övriga sociala, ekonomiska och andra faktorer i det de-

mokratiska och dynamiska samhällslivet, samt leda en utredning som syftar till att ändra utbildning, lag och rättstillämpning med hänsyn därtill». Tidigare i motionen, där motionären kritiserar lagstiftning och rättstillämpning i åtskilliga hänseenden och även ger uttryck åt en mot justitiedepartementet synnerligen kritisk inställning, förklaras bland annat: »om det är själva rättssynen, som är knuten till en viss rättsfilosofi, som är den huvudsakliga orsaken, måste undervisning och livssyn vid våra juridiska fakulteter undergå ett mycket hårt och nödvändigt reformarbete.» I den mån motionären sålunda avser, att i första hand den föreslagne professorn och i andra hand de juridiska fakulteterna i övrigt skulle av statsmakterna beordras arbeta efter ett bestämt, ideologiskt fastslaget rättspolitiskt reformprogram, ja till och med en bestämd »livssyn», måste fakulteten såsom företrädare för fri forskning och undervisning inlägga en bestämd gensaga.

Fakulteten nödgas under hänvisning till det sagda bestämt avstyrka tillskapandet av en professor med den karaktär, som motionären tänkt sig. Fakulteten vill emellertid ingalunda motsätta sig en ökad rättssociologisk forskning. En sådan är, som fakulteten redan framhållit, av stor vikt, och fakulteten skulle därför med glädje hälsa lärostolar i rättssociologi eller i särskilda delar därav. Åt denna uppfattning har fakulteten redan tidigare givit uttryck i yttrande den 13 mars 1959 över motion vid 1959 års riksdag (AK nr 175) av herrar Helén och Wedén om inrättande av professorer inom rättssociologiens område. Innan sådana befattningar komma till stånd, bör dock de juridiska fakulteternas organisation byggas ut med andra viktiga befattningar, vilka äro oundgängligen nödvändiga för undervisningen och forskningen och vilka blivit föremål för petitaframställningar. För fakultetens del komma härvidlag i främsta rummet önskemålen om en professor i internationell rätt samt precepturer i processrätt och straffrätt.

Juridiska fakulteten i Lund har anfört följande.

Det av motionären åsyftade och som funktionell rättsvetenskap betecknade ämnet torde nära sammanfalla med det i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen ingående fakultativa ämnet allmän rättsvetenskap. Detta ämne infördes genom 1958 års stadga angående juridiska och samhällsvetenskapliga examina och skulle enligt den till grund därför liggande propositionen vara inriktad på ett mera humanistiskt studium av rättsordningen. Historisk-filosofiska sektionen vid universitetet har nu hos fakulteten begärt förslag till examinator i detta ämne och studieplan är under utarbetande.

Några särskilda lärartjänster för allmän rättsvetenskap har icke inrättats. Examination och undervisning har tills vidare ansetts böra omhändrivas av en, eventuellt flera, av de ordinarie befattningshavarna vid den juridiska fakulteten, vilka så långt förhållandena det medgiver skulle få överflytta sin undervisning till att avse ämnet allmän rättsvetenskap.

Emellertid är de juridiska fakulteternas lärarresurser och i all synnerhet deras utrustning med ordinarie lärartjänster otillräckliga för att med nuvarande studentantal kunna genomföra den juristutbildning som avsågs skola komma till stånd enligt 1958 års stadga. Det torde därför vara nära nog omöjligt för fakulteterna att tillhandahålla professorstimmar åt undervisningen i allmän rättsvetenskap, om icke utbildningen inom fakulteterna själva skall eftersättas.

Enligt fakultetens mening är det angeläget, att förutsättningar skapas för forskning rörande sambandet mellan rättsliga faktorer samt sociala,

politiska och ekonomiska beteenden. Utan en sådan forskningsmässig bakgrund torde det icke vara möjligt att få fram sådan litteratur, som är direkt lämplig att användas vid studiet av allmän rättsvetenskap. Att sådan forskning är av stort värde för kännedom om samhällets sätt att fungera är uppenbart.

På grund av det anförda får fakulteten tillstyrka, att frågan hur forskning och undervisning i ämnet allmän rättsvetenskap skall ordnas blir föremål för utredning.

Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet har i sitt yttrande anförts bland annat följande.

I yttrande den 9 mars 1956 över motion nr 38/1956 med samme upphovsman som den nu aktuella motionen uttalade fakulteten i princip sin anslutning till de tankar, som låge bakom förslaget om professorer i »funktionell rättsvetenskap», men framhöll att de då föreslagna professorerna i allmän rättslära ävensom en förstärkning i övrigt av de juridiska fakulteternas lärarpersonal skulle möjliggöra en ökad forskningsverksamhet av den art som motionären föreslagit.

Sedan 1956 har vissa av önskemålen om ökning av lärarbefattningarna infriats; samtliga nyinrättade professorer i allmän rättslära torde inom kort vara besatta och vissa andra tjänster har tillkommit, bland annat ett antal precepturer. Samtidigt bör emellertid framhållas att studentantalet under de gångna fem åren ökats med en hastighet som icke förutsetts vid beräkningen av lärarbehovet för den reformerade juristutbildningen. Ytterligare förbättringar av lärarresurserna erfordras sålunda för att professorerna skola få möjlighet att i önskvärd utsträckning ägna sig åt centrala forskningsproblem av den art varom är fråga i motionen. Innan de för forskning och undervisning mycket angelägna önskemål som framförts i anslagsäskandena från samtliga juridiska fakulteter blivit tillgodosedda, anser fakulteten sig icke för sin del kunna tillstyrka inrättande av en professor i funktionell rättsvetenskap.

Utskottet förutsätter, att de juridiska fakulteterna ägna fortsatt uppmärksamhet åt de spörsmål, som äga samband med de i förevarande motion berörda problemkomplexen. Lundafakulteten har tillstyrkt att frågan hur forskning och undervisning i ämnet allmän rättsvetenskap skall ordnas blir föremål för utredning. Enligt utskottets mening torde detta spörsmål i första hand böra dryftas de juridiska fakulteterna emellan och i samråd med kanslersämbetet för rikets universitet.

Utskottet, som icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionen II: 615 gjorda yrkandet, vill för sin del understryka vad juridiska fakulteten i Uppsala framhållit med avseende å forskningens och undervisningens frihet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionen II: 615, såvitt nu är i fråga, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 november 1962

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Boman, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Bergman, Ragnar Bergh, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Mårtensson, Källqvist, Sundin och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Svensson i Ljungskile, fröken Olsson, herrar Arvidson, Larsson i Hedenäset, fröken Karlsson, herr Gustafsson i Uddevalla, fru Holmberg, herrar Berg, Antonsson och Nelander.